

DÖRDÜNCÜ OTURUM TARTIŞMALARI

23 Kasım 1999

Oturum Başkanı - Işıkhan GÜLER

BAŞKAN - Dördüncü oturuma hoş geldiniz sayın konuklar. Bu kısmın konusu "Enerji Sektöründe Teknoloji, Ulaştırma Politikaları ve Kamu Örgütlenmesi." Oturumumuza katılacak olan konuşmacı arkadaşları size kısaca tanıtmak istiyorum.

Dr. Filiz Çimen, İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Fakültesi'nden mezun olup, doktorasını ODTÜ Kimya Bölümü'nde yapmıştır. 84 yılından itibaren TÜBİTAK'da görevli olup, şu anda Bilim ve Teknoloji Politikaları Daire Başkan Yardımcısıdır. Kendisi ilk konuşmacımız.

İsterseniz sırası gelen konuşmacıları da tanıtarak sözü onlara vermek istiyorum. Bu arada konuşmalardan sonra soruları alacağız.

Evet Sayın Çimen söz sizin.

Dr. FİLİZ ÇİMEN (TÜBİTAK Bilim ve Teknoloji Politikaları Daire Başkan Yrđc.) - "Enerji Teknolojileri : Ulusal Politika Önerisi" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - İkinci konuşmacımız Sayın Hüseyin Arambul. "Enerji Sektöründe Kamu Örgütlenmesi ve Kamu İşletmeciliğinin sorunlarını" dile getirecek.

Kendisi 1940 yılında Kuşadası'nda doğmuş, ilk ve orta, lise öğrenimini İzmir Namık Kemal Lisesi'nde bitirmiştir. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümü'nden 1963 yılında mezun olmuş ve yüksek lisans tezini "170 kilo Newton transformatör" konusunda yapmıştır. İki yıl Etibank'ta imal mühendisi olarak çalışmış, daha sonra askerlik görevini yerine getirmiştir. İlk kurduğu şirket Emek Elektrik, daha sonra ise EMSAD Derneği'ni kurmuş, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Parlar Kuşadası Eğitim Vakıflar Başkanı ve üyesi. Şu anda ise Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Yönetim Kurulu Başkanı.

Evet, söz sizde Sayın Arambul.

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) - "Enerji Sektöründe Kamu Örgütlenmesi ve Kamu İşletmeciliğinin Sorunları" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Üçüncü konuşmacımız Sayın Nilgün Ercan, "Türkiye Enerji Sektöründe Politika Öncelikleri ve Yönetim Sorunu" dile getirecek.

Sayın Nilgün Ercan 1956 Ankara doğumlu. 1979 yılında ODTÜ Kimya Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. 84-90 ve 92-96 yılları arasında TMMOB Kimya Mühendisleri Odası yönetim kurullarında yer aldı, halen TMMOB ve Kimya Mühendisleri Odası Enerji Komisyonu üyesidir.

Buyurun Sayın Nilgün Ercan.

NİLGÜN ERCAN (TMMOB Kimya Mühendisleri Odası) - "Türkiye Enerji Sektöründe Politika Öncelikleri ve Yönetim Sorunu" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Son konuşmacımız "Türkiye'de Ulaşım ve Ulaştırma Politikaları" başlıklı bildiriyle Enerji-Yapı Yol Sen'den Sayın İbrahim Saral.

Sayın İbrahim Saral, 1965'de Artvin'de doğdu. 1989 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Elektronik Mühendisliği Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl TEK'te göreve başladı. 91 yılında kamu çalışanlarının sendikalaşma mücadelesine katıldı. Halen Enerji-Yapı Yol Sen Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi.

Buyurun Sayın Saral.

İBRAHİM SARAL (Enerji-Yapı Yol Sen) - "Türkiye'de Ulaşım ve Ulaştırma Politikaları" konulu bildirisini sundu.

BAŞKAN - Sorularınız varsa, ilk önce sorularınızı alalım isterseniz. Soruyu kime soracağınızı da alırsak seviniriz, daha sonra vakit kalırsa konuşmacı arkadaşlarımız belki tamamlayıcı bir-iki şey söyleyebilirler.

ARİF ETBAŞLI - Birinci sorumu Sayın Dr. Çimen'e sormak istiyorum. Bu yapılan çalışmalar gerçekten güzel çalışmalar, sonucunda ne oldu? Yani bunları yaptık, hasbelkader ben de çalışma kurulu üyelerinden bir kişiyim, sonucunda nereye geldik? Onu öğrenmek istiyorum açıklçası.

İkincisi, Sayın Arabul'a bir soru sormak istiyorum. Gerçi gündemle tam birebir değil ama çok deneyimli bir kişi olduğunu biliyoruz, biraz önce kendisi de belirtti. Ben şunu merak ediyorum. Kendisini, ülkemizde enerjinin başına getirdik, her türlü yetkiyi verdik. Sorun var ya da yok, onu tartışmıyoruz. Bununla ilgili üç tane anahtar sözcük bana söyleyebilir mi acaba? Şunu şunu yapardım diye.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Çimen.

Dr. FİLİZ ÇİMEN (TÜBİTAK Bilim ve Teknoloji Politikaları Daire Başkan Yrd.) - Çok güzel bir soru Sayın Arif Etbaşı. Kendisi, demin de belirttiği gibi çalışma grubumuzun üyesiydi, çalışma sırasında değerli katkıları aldık. Nereye geldik? Şöyle bir yere geldik. Bu çalışmayı Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu'nun 2 Haziran 1998 tarihinde yapılan son toplantısına sunduk, çalışma kabul gördü ve ulusal politika önerisiyle ilgili yapılması gerekenlerin hayata geçirilmesi için Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'yla TÜBİTAK'ı görevlendirdi. Bundan sonra ne yaptık? Biz TÜBİTAK olarak bundan sonra bir proje önerisi hazırladık. Demin konuşmam sırasında belirttiğim gibi birtakım önceliklerden bahsetmiştim. Birinci olarak enerji tasarrufu master planı yapılması. İkinci olarak, öncelikli teknolojilerin, ülkemiz koşullarına uygun teknolojilerin seçilmesi ve üçüncü olarak da teknoloji transferi ve özellikle temiz teknolojilerin transferi için gerekli mekanizmaların belirlenerek bir eylem planı yapılması konusunda bir proje önerisi hazırladık. Bu proje önerisini Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na herhalde 3-4 ay önce sunduk. Orada aldığımız cevapta, "Enerji tasarrufu master planı Elektrik İşleri Etüt İdaresi tarafından yapılmaya başlanmıştır" denildi. Tabii bundan biz son derece memnun olduk, inşallah kısa zamanda yapılacak ve hayata geçecektir.

Diğer iki konu üzerinde de Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı'yla aslında hemfikir olduk. Fakat maalesef son deprem nedeniyle bütün yatırımların durdurulması gerekçe gösterildiğinden 2000 yılı programına bu projeyi aldirtamadık. Halen çabalarımız sürmekte, umarım başarılı oluruz. Bundan sonra yapılacak ilk Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu toplantısında da bu konuyu gündeme getireceğiz ve bu konu için mutlaka bir kaynak tahsisini ivedilikle isteyeceğiz. Çünkü, demin de söylediğim gibi enerji konusunda teknoloji boyutunun son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Enerji üretim planları yapılırken olayın teknoloji boyutu üzerinde de mutlaka durulması, çeşitli teknoloji alternatifleri arasından artıları ve eksileri göz önüne alınarak ülkemiz koşullarına uygun olanların seçilmesi, bunlara dayanarak alternatif senaryolar hazırlanması, bunların karşılaştırılması ve daha sonra üretim planlarının ortaya konması gerektiğine inanıyorum.

Diğer taraftan, demin Sayın Nilgün Ercan'ın da söylediği gibi, ülkemiz hızla artan enerji ihtiyacı nedeniyle hem teknolojiyi hem de finansmanı elinde tutan bir sürü gelişmiş ülke için çok cazip bir pazar durumunda. Teknoloji satmak isteyen çok kişi var bize ama biz teknoloji transfer ederken, teknoloji alırken nasıl davranacağız, hangi teknolojileri seçeceğiz, bu son derece önemli bir konu ve bu konuda mutlaka geniş kapsamlı bir çalışma yürütülmesi gerektiğini düşünüyorum. Sadece kamu tarafından veya sadece üniversiteler

tarafından yapılan akademik çalışmalar anlamında değil. Mutlaka hem kamu, hem özel sektör ve hem de akademisyenlerin katılımıyla, bir işbirliği ve bütünlük içerisinde bir çalışma yürütülmesi gerektiğine inanıyorum. Ancak bu çerçevede bir çalışma yürütülürse Türkiye ileriye dönük bir vizyon ortaya koyabilir. Şunu da söylemek isterim. Teknoloji transferi sorununun bitimi değil tabii, teknoloji transferi olayın başı. Transfer etmek yetmiyor teknolojiyi, o teknolojiyi mutlaka özümsemek zorundayız ve o teknolojiye yetkinlik kazanmak durumundayız, ki giderek teknoloji geliştirme, yeni teknolojiler yaratma yeteneğine sahip olabilelim. Aksi takdirde korkarım 50 sene sonra da bu salonda, belki biz değil çocuklarımız yine teknoloji transferi, dışa bağımlılığın azaltılması için ne yapmamız gerektiğini tartışıyor olacaklar. Tabii bu da Türkiye için hiç parlak bir durum olmayacaktır.

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) -
Değerli arkadaşım, bana yönelttiğiniz soruda, o temenninize benim ulaşmam asla mümkün değil, öyle bir niyetim hiçbir zaman yok, olamaz da, onu evvela söyleyeyim.

Sayın Başkan özgeçmişini yaz derken ben oraya ufak bir cümle koydum. Dedim ki, "1963 yılında endüstri üniversite ilişkisi kapsamında bir master projesi". O master projesi ki özel sektörde aşağı yukarı 31 yıldır döndü, dolaştı, gelişti, ihraç edildi. 100 milyonlarca yahut milyonlarca diyelim isterseniz, dolarlık ihracat yaptı bugüne kadar. Zaten bütün üretimlerimizde de esas odur, teknoloji ve çevreyle uyum sağlamak. Sizin sorununuza ben aynen şöyle cevap vereceğim. Tüketicinin memnuniyeti, çalışanın mutluluğu, verimlilik ve tasarruf benim üç tane ana sloganımdır. İş hayatımda bu slogan nasıl geçerliyse, ailemde nasıl geçerliyse, bulunduğum her aşamada da bu üçü geçerlidir. Bilmem tatmin ettim mi.

BAŞKAN - Teşekkürler Sayın Arabul. Soru alacağım ama daha önce elime ulaşan sorular var.

İlk önce Sayın Dr. Filiz Çimen'e gelen soruyu okumak istiyorum. Sorunun sahibi Gediz Lekesiz, TEAŞ'dan. Özerk enerji enstitüsünün görev, yetki ve sorumlulukları açısından bilgi verebilir misiniz? Bu görevler arasında sektöre iştirak eden kamu ve özel şirketlerin ekonomik anlamda kâr marjlarının sınırlanması, bağımsız denetçi raporlarının izlenmesi, ruhsat verme yetkisi, kamu yararını gözetme konuları da yer almakta mıdır? Birinci soru bu, isterseniz buna cevap verdikten sonra diğer bir soru var, onu daha sonra sorayım.

Dr. FİLİZ ÇİMEN (TÜBİTAK Bilim ve Teknoloji Politikaları Daire Başkan Yrd.) - Bizim önerdiğimiz özerk enerji enstitüsünün görev ve yetki sorumlulukları

konusunda çok kapsamlı bir çalışma yapmadık ama onun içinde ruhsat verme yetkisi gibi birtakım yetkiler üzerinde bir belirlememiz yok. Ancak, tabii ki kamu yararını gözetme söz konusu, onun için de kamu tüzelkişiliğine sahip olması gerektiğini düşünüyoruz bu enstitünün. Mutlaka kamu tüzelkişiliğine sahip olmakla birlikte özel sektörün, kamunun ve üniversitelerin katılımlarının söz konusu olması gerek diye düşünüyoruz.

Onun dışında bu enerji enstitüsü çeşitli görevler yürütebilir. Bizatihi enerji alanında araştırma yapabilir, yaptırabilir, çeşitli fizibilite ve değerlendirme hesapları yapabilir ve değişik teknoloji alternatifleri üzerinde çalışabilir. Ama, dediğim gibi ruhsat verme yetkisiydi veya ne bileyim kamu ve özel şirketlerin kâr marjlarının sınırlanması veya bağımsız denetçi raporlarının izlenmesi gibi birtakım başlıklar konusunda bir çalışma yürütmedik. Böyle bir şey kurulmasına karar verilirse herhalde bunlar daha detaylı çalışılıp, üzerinde durulup belirlenmesi gereken hususlardır diye düşünüyorum.

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) -

Çok affedersiniz, bu konuda bir katkı olabilir mi?

BAŞKAN - Tabii ben de onunla ilgili soracağım, çünkü hemen hemen iki konuşmacı siz ve Sayın Çimen benzer şeyleri söylediniz zannediyorum. Bir özerk enerji enstitüsüyle, özerk enerji konseyi, zannediyorum ...

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) -

Yok, o kurul ayrı, ikisi birbirinden çok farklı, biri kanun olarak zaten şu anda Enerji Bakanlığı'nda yürümekte olan bir olay. Ancak, bu enerji enstitüsü aslında çok önemli bir olay, 6. ve 7. Ulusal Enerji Kongrelerinde, bu kavram ortaya atılmıştır ve o kongrenin tebliğlerini veyahut kararlarını okursanız, orada taslak olarak enerji enstitüsüyle ilgili öneriler mevcut, Enerji Şurası da bunlardan bir tanesiydi o dönemde ortaya atılan, bu iyi-kötü gerçekleştirildi. Bu enerji enstitüsü olayı önümüzdeki kongrelerde çok işlenecek ve çok üzerine gidilecek bir husustur. Arkadaşlarımızın bu konuda çalışması, öneri paketlerini, tebliğlerini hazırlaması, bilhassa Mart ayında yapacağımız 8. Enerji Kongresine hazırlıklı olmasında yarar var.

BAŞKAN - Sayın Çimen'e ikinci bir soru. Gediz Lekesiz tarafından tekrar sorulmuş. Soru şöyle; yeniden yapılandırmanın gündemde olduğu deprem bölgelerinden Adapazarı, Yalova, Gölcük, Değirmendere, Düzce gibi yörelerde merkezi ısıtma sistemlerinin kurulması konularında önerileriniz oldu mu?

Dr. FİLİZ ÇİMEN (TÜBİTAK Bilim ve Teknoloji Politikaları Daire Başkan Yrd.) - Şöyle söyleyeyim. Ben kendi kuruluşumda üst yöneticilerime öneride bulundum ama onların nereye ne kadar aktardıkları konusunda bir bilğim yok. Sadece merkezi ısıtma

değil, madem yeniden bir yapılandırma söz konusu olacak, bizim raporumuzda da belirtilen birtakım başka ilkeler de var bu yapılanmayla ilgili olarak. Güneşten azami ölçüde yararlanma, pasif güneş enerjisinden yararlanma ve daha değişik öneriler de söz konusu. Hepsini kısa bir özet halinde ben kendi kurumunda sundum ama TÜBİTAK depremle ilgili çalışmaların koordinasyonunu yürütüyor, orada ne düzeyde tartışma noktasına geldiğini açıkçası bilmiyorum. Ama deprem akabinde bu koordinatörlüğü aldıktan sonra, kendi üst yönetimime kısa bir rapor olarak sundum.

BAŞKAN - İki sorum daha var. Bu sorular Sayın Hüseyin Arabul'a. Yine Gediz Lekesiz tarafından sorulmuş.

Yap-işlet-devret modelinin Türkiye tarafından geliştirilmiş bir model olduğunu söylediniz. Bu model başka hangi ülkelerde uygulandı? Pakistan, Etiyopya ve Malezya uygulamalarındaki gelişmeleri biliyorsanız bilgi verir misiniz? Birinci soru bu.

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) - Bunu niye sordu arkadaşım bilemiyorum ama ben bütün çıplaklığıyla söyleyeyim.

Tabii yap-işlet-devret modelinin ülkemizde hangi aşamada olduğunu, gerek hidroelektrik gerekse jeotermal olarak güçlüklerini çok iyi biliyoruz. Etiyopya'yı açıkça söyleyeyim çok fazla iyi bilmiyorum ama Pakistan'ı kendi evimden daha iyi biliyorum. Çünkü 1982 yılından beri Pakistan'a mal satıyorum, Pakistan Elektrik İdaresi WAPTA'yla iç içeyim ve onların sıkıntılarını, yapılarını biliyorum. Burada vereceğim mesajı sakın ola ki yanlış değerlendirmeyin; Pakistan bizden farklı, aslında mühendislik hizmetleri yönünden çok akıllı ama sahada değil, saha deneyimleri yok. Pakistan'ı düşünün, bakın bizim 1953 yılında Birinci Enerji Kongresi'ndeki mesajlar doğrultusunda enterkonnekte sistem, köy elektrifikasyonu geliştirilmiş veya o gün adımı atılmış ve bugün ulusal network'ümüz başkalarıyla değerlendirdiğiniz an bana göre gerçekten süper. Arkadaşımızın söylediğine yüzde yüz katılıyorum, vaktiniz varsa onlara katkıda da bulunurum. Nedir sorunlar ve olması gerekenler, olmayanlar, neden biz bugün bu hale geldik, onları gönül açıklığıyla söyleyebilirim, kimler suçlu onu da söyleyebilirim. Ancak, arkadaşımız onu kastediyorsa eğer, Pakistan'da çok büyük bir hata yapıldı. Pakistan izole bölgelerde yap-işlet-devret değil, yap-işlet anlaşması yaptı ve aşağı yukarı ilk etapta 6 bin megawatt, ki bu 10 bin megawatt'a göre ve daha büyük hata yaptı. Bizim arkadaşlarımız süper, yani inanın bana kamuda çalışan arkadaşlarımız bu konuda süper hassas davrandılar. Pakistan ise "6.5 sent, kim olursan ol 6.5 sent, nerede yaparsan yap 6.5 sent" dedi. Bunu duyan, parası olanlar hemen gittiler Pakistan'a yatırdılar. Gerçi biraz önce siz söylediniz; parası olanlar, gelişmiş ülkeler gelişmekte olan ülkelere doğru paralarını kaydırmakta ama o parasını kullanan insanlar da akıllı insanlar. Kabul edin bunu, öyle her yere gidip

de yatırmazlar, Türkiye'ye gelip para yatırmazlar. Yatırmıyorlar da bugünkü atmosferde, onu bir tarafa bırakalım. Pakistan ne oldu biliyor musunuz? Bir bölgede birdenbire 3 bin megawatt'lık enerji üretildi fakat ekonomide ufak bir oynamayla o tüketim olmadı. Ama minimum garanti vardı, 5 sentten satmadığı, kullanmadığı enerjiyi Pakistan verdi. Biliyor musunuz ki darbenin arkasında bu vardır, o uçak hikayedir. O uçak hikayedir, arkasında bu var, çünkü HATKO'ya parasını ödeyemedi.

Bu sistem çok farklı bir sistem, yani biraz önce arkadaşlarımız söyledi, hakikaten teknoloji bir tarafta, para bir tarafta, ülke de bizim ülkemiz. Bunlar o kadar hassas ve dengeli kullanılmak mecburiyetinde. Bir taraftan Dünya Bankası yeşil ışık yaktı ve IFC kanalıyla şirketlere krediler verdim, ondan sonra Pakistan ödeyemez duruma düştü. WAPDA ne yaptı biliyor musunuz? Değerli arkadaşlar, WAPDA 60 bin askeri para tahsilatı için görevlendirdi, duydunuz mu hiç bunu? 60 bin askeri görevlendirdi, para tahsil edemez hale geldi, yani bu bir gerçek. Herhalde bunlar yok bizde ama bizde daha başka türülleri var, onları da tartışabiliriz.

BAŞKAN - Tekrar ikinci sorumuz, daha doğrusu Gediz Lekesiz'in sorusu.

TEAŞ, TEDAŞ gibi kuruluşların basiretli bir tüccar gibi davranması gerektiğinden bahsettiniz. Ayrıca bu kuruluşların Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olduğunu belirttiniz. Bu durumda ETKB tarafından empoze edilen, fakat basiretli tüccar olarak davranırken bu kuruluşlarca kabul edilemez olan konular sizce nasıl çözümlenmelidir? Bu gibi durumlarda ortaya çıkan görev zararının hangi kaynaklardan karşılanması gerektiğini düşünüyorsunuz?

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) - Gerçekten enerji sektöründe örgütlenme fevkalade önemlidir ve sektörün altyapı hizmetlerinde kaynak ihtiyacını da karşılamak ve sektördeki etkinliğini de en üst düzeye çıkartmak için -siz aksini söyleyebilirsiniz- yerli ve yabancı özel girişimcilerin katılımının sağlanması amaçlanmalıdır. Ben ki 37 yıllık meslek hayatımın 34 yılında her şeyi yapacağım diye koşturan bir insanım, son 4-5 yıl içerisinde enerji sektörünün bir askeri olarak fikrimi değiştirdim. Yabancı girişimci mutlaka gelmeli diyorum çünkü eğer yabancı girişimciyle ben kol kola çalışmazsam yabancı girişimci beni yok edecek, ben bunu adım kadar biliyorum. Örnek ülkeler var, hem de örnek ülkeler doğuda değil batıda. Bu durum karşısında gerçekten idari ve hukuki düzenlemeler mutlaka uygulanmalı ve varsa eksikleri giderilmeli, ki var eksiklikleri.

Enerji sektörünün bütünüyle özel sektörün kontrolüne geçmesini düşünmek mümkün değil çok yanıltıcı olur, yanlış olur. Özel sektör dediğiniz öbür dünyadan, aydan

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

gelmiş olan insanlar grubu değil. Eğer onlar iyi yönetilir, iyi denetlenirse, iyi yönlendirilirse, kâr marjları kontrol altında tutulursa, bunlar tutulur devlet tarafından. Yolları var, arkadaşım biraz önce söyledi ve gerçekten ben bunu en yakın fırsatta bir yerde kullanacağım. Doğalgazla ilgili bir fondan bahsettiniz, o fon çok güzel bir şey, bence zamanı geldi o fonun Türkiye'de uygulanmasının; özel sektör istediği kadar bağrısın, önemli değil. Bu durumda kamu sektörü işletmeci ve aynı zamanda denetleyici rolü oynamalı. Peki, "Kamu örgütlenmesinde o zaman neler bekliyorsunuz", diye sorarsanız bana ben derim ki; bir, işgücü değerlendirilmesi yapılmalı, istihdam uygulamalarındaki yanlışlıklar öncelikle dikkate alınmalı. Arkadaşıma katılıyorum, eksik var ama çok da fazlası var, yani yeteneksiz, yetersiz veya çalışması gereken yerlerde gerekli olan insanlar yok, gereksiz insanlar var. Yani visa kartıyla maaş alan insanlar var; yok mu efendim, var, ben 75 tane tespit ettim Ankara'da. Bir taraftan para diyoruz ve arkadan ağlıyoruz. Öyleyse atamalar ve görevlendirmelerde bilgi birikimi, deneyim ve liyakatın önemi benimsenmelidir. Bana bir başbakan telefon etse ben almam kimseyi işe, bana ne kardeşim verirsen parasını hatırın için alırım ama vermezsen kimseyi almam ben, "Vermeyince Mabut neylesin Mahmut".

Sektörün yönetim kadroları günlük politik baskılarla görev yürütmek zorunda bırakılmamalıdır. Bunu mu söylemek istiyordunuz arkadaşım? Evet, söylenen buydu, esas mesaj buydu. Bugüne kadar bu oldu, aslında biraz önce söyledim bunları. Mesleki birikim ve yeteneklerin sektörün başarısı için zorunlu olduğu hususu kabul edilmeli. Benim değerli bir arkadaşım, mühendisim danışman diye oturuyor, "Yahu bana taşeron dediniz ya, hiç olmazsa bana onları sapkontrakt edin" dedim, taşeron o demek herhalde değil mi, sapkontre etmek. "O oturan arkadaşları, mühendisleri bana kirala Sayın Bakan" dedim, "yok bana lazım" dedi. Ne lazım, oturuyor, yeri de yok, yurdu da yok zavallının.

Enerji sektöründe faaliyet gösteren kuruluşların verimli, istikrarlı çalışabilmesini sağlayacak gerek üst ve gerekse orta düzey yöneticilerin kuruluşun bünyesinden gelen - bakın bu çok önemli, gökten zembille inmemeli- ve sektörü her boyutuyla tanıyan yeterli bilgi, beceri ve deneyimine sahip kişiler arasından seçilmesi gereğinin artık önemi bilinmeli ve benimsenmelidir. Kuruluşların hukuk düzeni içerisinde verimlilik ilkesi ile çalışmasının gereği olan denetim işlevinin sektördeki gelişmeyi olumlu yönlendirmesi mutlaka amaçlandırılmalı. Verimliliğin olmadığı yerde ne iş yapılır? Bu hepimizi ilgilendiriyor çünkü kamunun bilinçli, bilgili ve becerikli olması özel sektörün iş yapma verimliliğini artırır, bu ikisi birbiriyle kenetlenmiştir. Kapkaçı bırakın, bu ülkenin insanlarıyız biz. Biz bu ülkede daima hesap vereceğiz, alıp kaçacak değiliz, yani bilinçli ve dürüst, ülkesini seven, ilkeli özel sektörden bahsediyorum.

Öyleyse Bakanlık siyasi veya idari amaçlı denetim sonuçlarının kuruluş ve dolayısıyla sektör yönünden olumsuz etkilerini mutlaka dikkate almalı. Denetim sistemiyle ilgili idari ve hukuki düzenlemeler mutlaka yapılmalı, özellikle denetim sonuçlarının yönetimlerce doğrudan uygulanmasının düzenlemeleri. Bakın bu yok bizde ve uygulama sonucu sorumluluğunun yaptırımları, yapılması gereken düzenlemelerde mutlaka olmalı. Teftiş raporunu veriyor, veren kim, yani müfettiş veriyor. Kimdir bunu veren? Becerisi nedir? Bilgisi nedir? Ama, sizin ipinizi çekiyor. Peki, sorumluluk? O yok, yani bir sorumluluk yok ortada.

Sektör çalışanlarının göreve bağlılığı ve devamlılığı özendirilmeli. Yaratıcılığı, girişimciliği ve başarıyı maddi ve manevi olarak değerlendirecek bir özlük hakları sistemi getirilmeli. Özellikle teknik hizmet ağırlıklı sektör kuruluşlarında, yani bizim sektörümüzde gerek sayı ve gerekse unvan yönünden yetersiz olan mühendislik hizmetleri kadroları, bu hizmetlerde çalışanların özlük haklarında olduğu gibi sosyal haklarında da özendirici bir şekilde düzenlenmelidir. Enerji sektörünün kamu kesimi çalışanları bana göre memur, sözleşmeli ve işçi statüsünde, artı taşeron sistemi. Aslında ben o taşeron sistemini tam anlayamıyorum, samimi söylüyorum onu ayrıca tartışmak lazım. Çünkü istismar ediliyor, bilhassa özel sektör sendikaları da bunu çok eleştiriyor. Bu konu bir ara bir furya olarak geldi, gitti.

Bunlar tabii güvenlik ve ücretler yönünden farklılıklar yaratıyor. Bu durumda sektörün çalışma düzenini mutlaka yeniden örgütlemeli ve eşitsizlik yaratmayacak şekilde düzenlemeli. Eşitliği mutlaka sağlayacak bir çalışma ortamı yaratmak gerekir. İşte bunlar gerçekleştirildiği zaman zaten meseleler çözülmüştür ama bu böyle bugünden yarına olacak şeyler değil, bunlar konuşularak, karşılıklı iletişim içerisinde girilerek olur. Eğer burada bir toplantı yapılıyor, bu toplantıya siz bir Enerji Bakanlığı'nı davet etmiyorsanız o zaman olmaz.

BAŞKAN - Haşim Beyin sorusu vardı.

HAŞİM AYDINCAK (EMO Ankara Şube Başkanı) - Hüseyin Bey de tam benim değinmek istediğim noktada bitirdi konuyu. Aslında Filiz Hanıma soracağım soruyu arkadaşlarım sordular ama bir şeye vurgu yaparak devam etmek istiyorum.

Gerçekten Filiz Hanımın sunduğu bildiri ve kapsadığı çalışma bu sempozyum kapsamında da sektörümüzdeki de en zarif çalışmalardan, yaklaşımlardan bir tanesi. Bizim bir dil ihtiyacımız var, yani "Enerji Bakanlığı niye gelmiyor?" dediğiniz noktada dönüp baktığımızda tam da konunuza yönelik bir şey. Biz bir ortak dili yakalamakta biraz zorlanıyoruz. Onun nedenlerine dönüp baktığımızda, enerji sektöründe yaratılmaya

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

çalışılan gelişmeler, çalışmalar ve oluşumların her biri bizim bir mayın tarlasında dolaşmamız gibi bir ortamı getiriyor. O belki bizler için, bunu göze alan insanlar açısından çok büyük tehlike arz etmiyor ama kamu kuruluşlarında çalışan insanlarımızın konuya ilişkin görüşlerini koyabilme, açıklayabilme özgürlüğü ve açıklığı açısından birtakım tehlikeleri, riskleri göze alma pahasına üstlenmeleri gereken bir şeye dönüşüyor. Öyle kamplaşmalar, gruplaşmalar, çıkar çatışmaları, paylaşımları var ki, bir bakıyorsunuz DPT'nin yazdığı bir raporda BOTAS'a ilişkin yaptığı bir değerlendirmede veya ETKB'ye, kelimenin tam anlamıyla söylüyorum, kılıçık atma türünden birtakım şeyler var. Niye olduğunu biliyorsunuz, hangi çıkarların burada gizlenmeye çalışıldığı ve ima edilmeye çalışıldığı gibi bir şeyi siz sezinliyorsunuz. Ama şimdi bu öyle bir tabloyu çıkartıyor ki ortaya, her atılan adımda ve söylenilende, her değerlendirmede bu türden bir yerlere birtakım kılıçık atmalar ve birtakım böyle paylaşım tehditleri filan var, maalesef böyle.

Böyle olunca biz sektörün sorunlarını gerçekten açıklıkla tartışma ortamını ve dilini yakalamakta zorlanıyoruz. Ondan sonra demin Ali arkadaşımızın konuşmasında belirttiği gibi birtakım gerçek rakamlar var, değerler var ama bu gerçek rakamların, değerlerin kimilerince kamuoyuna, medyaya deklare edilişi son derece çarpıtılmış ve farklı birtakım hesaplara, kurgulara dayalı olarak şekil ve anlam değiştirmiş oluyor. Çünkü konuşmamda da değindiğim gibi, bu öylesine de gürlüğe getiriliyor ki bu konuda doğruları söylemeye çalışan sesler de hep kısılıyor, bastırılıyor. O nedenle bir bakıyoruz biz de o dile katılıyoruz. Örneğin "Resmi yalanlar, sivil gerçekler" diye broşür çıkarmak zorunda kalıyoruz. Yani, düşünebiliyor musunuz bu ülkenin kaderini organize etmeye, planlamaya ve bunu hayata geçirmeye soyunmuş bir kuruma ve o kurumun temsilcilerinin dile getirdiği gerçekliğe karşı yalan demek gereğini duyuyoruz. Böyle bir kaba şeyi biz de sürdürmek ve sırf sesimizi duyurabilmek açısından öyle bir hırçınlığın ortamına biz de sürüklenmek durumunda kalıyoruz. Bu gerçekten bizim sektörümüz açısından sorunun tartışılabilmesi zeminini önemli ölçüde zedeleyen, yaralayan şeylerden bir tanesi ve bu konudaki açıklımları da kilitleyen şeylerden bir tanesi. Bu nedenle sanıyorum zaten Hüseyin Arabul da yetki devrini alışkanlık haline getirdiği için burada kamu adına konuşma gereğini duymadı. Kamunun bu konuşma özgürlüğünü kullanmasındaki böylesine birtakım kısıtlılıklar ve daralmaları bildiği için sanırım konuşmak gibi bir şey yaptı. Sanırım konulardan bir tanesi bu.

Bir diğeri de, bütün bu oluşumlar hakikaten sektördeki planlama olayını gerçekten sabote ediyor, o planlama düzleminde birtakım ilişkilerin, yapılanmaların oluşturulması ve sağlıklı bir dilin tutturulabilmesini önemli ölçüde zedeliyor. Bu nedenle ben Filiz Hanımın sunduğu çalışmayla oradaki tespitlerin, o yaklaşımların, bu dediğim çıkar şeylerinden, kılıçık içirme tuzaklarından uzak bir çalışma olduğunu ve farklı bir dil

olduğunu söylüyorum. O nedenle gerçekten kendisinden de öğrenmek istiyorum. Bu birtakım yerlere, Enerji Bakanlığı ve TÜBİTAK'ın görevlendirilmesi gibi birtakım yerlere taşındı ama ortak bir dili tutturabilmek ve birlikte yol alabilmek şansı açısından konuyu nasıl görüyorsunuz? Bunu özellikle sormak istiyorum ve Sayın Arabul da bu söylediğim değerlendirme açısından konuya nasıl bakıyor? Herhalde kendi konumunu da bu çerçevede izah edecek diye tahmin ederek onu soruyorum.

Dr. FİLİZ ÇİMEN (TÜBİTAK Bilim ve Teknoloji Politikaları Daire Başkan Yrđc.) - Biz bu çalışmayı demin de söylediğim gibi 100'ü aşkın uzmanın katılımıyla yürüttük ve katılımcılarımız arasında gerek Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı'ndan gerek Elektrik İşleri Etüt Dairesi'nden, TEAŞ ve TEDAŞ'tan uzman arkadaşlarımız da mevcuttu. Herhalde hemen hemen hiçbir konuda fazla bir görüş ayrılığına düşmeden bu raporu hazırladık ve herhangi bir muhalefet şerhi olmadan da -ki olsaydı raporda belirtecektik- bu raporu yayınladık ve ilgili mercilere sunduk. Ondan sonraki proje önerisi hazırlamamız ve teklifimiz aşamasında da sadece Bakanlık'tan ilgili kişilerle bir görüşmemiz oldu ve onlardan olumlu yanıt aldık ama -ki herhalde bütün kuruluşlar için de şu an geçerli- 17 Ağustos sonrası bütün yatırımların durdurulması gibi bir sorun söz konusu dendi ve onun için de 2000 programına bu projeyi aldirtamadık. Bu düşündüğümüz proje TÜBİTAK'ın koordinasyonunda yürümesini düşündüğümüz ama çeşitli tarafların katılacağı, yani katılımcıların çok sayıda olacağı bir proje niteliğindeydi, yani ülkemizdeki uzman kapasitesinden mümkün olduğu kadar büyük ölçüde yararlanmayı amaçlayan bir projeydi. Ama söylediğim gibi böyle bir çaptaki bir proje profesyonelce yürütülmesi gereken, dolayısıyla belli harcamalara ihtiyaç duyan bir proje ve parasız yürütülmesi söz konusu değil. TÜBİTAK kendi bütçesinden belli bir miktarı koymayı zaten önerdi ama geri kalan kısmı için DPT onayını almış değiliz. Yeni plana konmadı ama çabalarımızı sürdürüyoruz, umarım başarılı oluruz diye düşünüyorum. Daha fazlası için de bilemiyorum, gelecek için daha fazla bir şey söyleyemeyeceğim ama biz hâlâ peşindeyiz, umarım gerçekleşir.

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) - Ben arkadaşımızın kaldığı yerden devam edeyim. Bana göre gerçekleşecektir, bundan hiç endişeniz olmasın. Sekizinci 5 Yıllık Plan çalışmaları önümüzdeki günlerde başlıyor. Bunun alt komisyonları, ihtisas komisyonları oluşturulmaya başlandı. Beni davet ettikleri için toplantıya oradan yakından biliyorum. Ben bulunduğum her ortamda mutlaka sektörün yelpazesinin görev alması ve içine girmesi için her türlü çabayı sarf ederim ama hani ağlamayana vermezler ya, ağlamak lazım, üstüne gitmek lazım ve sahiplenmek lazım. Onun için ben Filiz Hanımın söylediklerinin mutlaka özümlemesi, irdelenmesi gerektiğine inanıyorum.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

Bana aynı içerikle sorduğunuz soruya gelince, benim kendime göre bir yapım var. Her ne kadar 8-10 tane sivil toplum örgütü şapkam var, bunlardan hangisini, ne zaman, nerede taktığımı ben de bilmiyorsam da, bunların en önemlisi özet olarak Dünya Enerji Konseyi'dir. Dünya Enerji Konseyi'nin Türk Milli Komitesi'nin Başkanlığı yanı sıra beş kişilik Dünya Enerji Konseyi Program Komitesi üyesiyim. Hatta bu depremden dolayı son toplantıya gitmedim gıyabımda beni seçmişler, tabii bu onur meselesi ayrıca ülkem için. Çünkü biz yıllar önce yola çıktığımızda şu ilkeyi benimsedik; hep gündemi takip eden bir yapıya sahiptik, "Gündemi biz oluşturalım, gündem maddelerini biz ilave edelim" dedik ve gerçekten Dünya Enerji Konseyi olarak gündem maddelerini yapabilecek mi?

Ben değerli arkadaşşıma bir şey söyleyeyim, o dediğiniz kitap, Yarının Dünyası yenileniyor, O biraz eskidi, geride kaldı, onun için özel bir komite kuruldu ve Dünya Enerji Konseyi toplantılarına birçok arkadaşları davet ediyoruz. Bu söylediklerim aslında Birinci Şûra'yla ilgili yapılan bir çalışma vardı, o çalışmayı hep birlikte izledik, gözledik. Başarılı mıydı, değil miydi, bana göre ağırlıklı olarak başarılıydı, çünkü çok acele karar verilmiş. Orada bir popülizm vardı ama olacak tabii.

Size şiddetle şunu tavsiye ederim. Ben Birinci Şûra'nın 12. Alt Komisyonu'nun başkanıydım. Burada şuna dikkat ettik; salt teknik konuları değil, bütün konuları, personel politikasından, örgütlenmeden tutun, özelleştirmeye kadar ve özelleştirmenin her boyuttaki yahut her konumdaki yerini irdeledik, onu mutlaka alınız. Yoksa bile şûra kitabında da çıktı, ama Dünya Enerji Konseyi'nden istediğiniz taktirde bunu alabilirsiniz.

Bir başka hususu söyleyeyim. Önümüzdeki ay içerisinde Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi'nin dergisinden edininiz. Bu dergide 50. yılı dolayısıyla Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi bir çalışma yaptı. Cumhurbaşkanı da tesadüfen 50. iş hayatını tamamladı ve ikisi bir gelince bana "Hüseyin gel seninle bir röportaj yapalım" dedi ve aşağı yukarı 8-10 saatlik bir röportaj yaptık. Burada o 50 yıllık hayatı anlatılıyor, daha sonra bir kitap olarak yayınlanacak. Enerjiyle ilgilenenler için bunun içerisinde inanılmayacak derecede itiraflar var. Yani çok güzel, siz de dün dinlediniz, Cumhurbaşkanlığı döneminde gerçekten söyleyecek bir tarafımız yok. Ama orada benim sorduğum bir soru var, "Acaba başbakanlık döneminizde neden öyleydiniz de bugün böyle oldunuz?" Cevabını dergide bulacaksınız.

BAŞKAN - Peki, teşekkür ederiz ama itirafların umarım bundan sonrakilere için bir uyarı niteliği olduğunu zannediyorum. Son bir soru alacağım, ondan sonra konuşmacı arkadaşlara eklemek istedikleri bir şey varsa birkaç dakika süre vermek istiyorum çünkü herhalde herkes yoruldu, çok zevkli bir tartışmaydı.

Son soru Hüseyin Beyin.

HÜSEYİN YEŞİL - Ben Hüseyin Arabul'a bir soru sormadan geçemeyeceğim. Aslında son söylediği bir kamu yönetimi var, yani özellikle bizim alanımızda, şunlar olsun, ehliyetli olsun, yetenekli olsun, tecrübeli olsun. Bütün bunlar olsaydı ya da bundan sonra olursa acaba özel sektöre, yani özelleştirme anlamında bir şeye ihtiyaç kalır mı, kalır mıydı daha doğrusu? Bence aslında bile bile yapılmadı, yani yıllardır böyle bir yönetim, böyle bir iktidar olsaydı zaten böyle bir ihtiyaç doğmazdı diye düşünüyorum. Kamu kaynaklarıyla ya da yerli kaynaklarla bu iş çoktan bitirilmiş olurdu. Böyle bir şey olmaz kamuda, bunu hiç hayal etmeyelim, olmayacaktır. Olmadığı için de, sektör dağıldığı için de yerine başka kaynaklar, başka örgütlemeler, örneğin özelleştirme diye bir şey getiriliyor diye düşünüyorum. Bu konudaki düşüncesini almak istiyorum.

CENGİZ GÖLTAŞ - Ben de şunu ilave edeyim. Dün Cumhurbaşkanı açılış konuşmasında "Beni güncel meselelerle fazla uğraştırmayın, ben makro düzeyde konuşurum" dedi. Aslında kendisi açısından belki haklı ama meselenin özü de herhalde biraz ayrıntılarda gizli.

Hep Enerji Bakanlığı'nın Türkiye'deki enerji politikalarına ilişkin sorunlarını tartışıyoruz ama bu noktada hep sonucu tartışıyoruz. Tabii bildiriye sunan değerli katılımcılar bu noktaya nasıl gelindiğini de aktarıyorlar ama esas olarak şunların altının çizilmesi gerektiğini düşünüyorum. Enerji Bakanlığı'nın son 10 yıldır, 15 yıldır enerji gibi stratejik öneme sahip bir alana hiçbir yatırım yapmadığı için Bakanlığın ve enerji konusundaki bütün çalışmaların neredeyse sıfır, durma noktasında olduğunun bir kere altı çizilmesi gerekiyor.

Sonuçta, bugün Sayın Arabul'un önerileri güzel ancak bu önerilerin hayatta bir karşılığı, Türkiye'de özelleştirme uygulamaları anlamında bir örneği var mı, onu da merak ediyorum. Bunun ilk uygulayıcısı olmayı belki gerçekleştirirsiniz ama bu, insanların hayatta önerdikleri birtakım ideolojik şeyler gibi bir şey, tam anlatamadım belki burada ama bunun olumsuz örneklerinin hayatımızda karşılığı çok. Sizin önerileriniz çok somut, çok güzel öneriler ama bunun bir örneği yok. Üstelik Türkiye'deki özelleştirme uygulamalarının bütün olumsuz örnekleri de ortada. İşte en son yaşadığımız AKTAŞ olayı; bunu burada tartışmayacağım, Enerji Bakanlığı'nın, Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu raporlarına rağmen AKTAŞ'a ilişkin bir mahsuplaşmayı dahi yapamayacak iradeye sahip olmasını burada hepimizin bilgilerine sunmak gerekiyor.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası

Yani, son 10 yılda bu sektöre yatırım yapmayı, Enerji Bakanlığı'nı bu kadar içi boşaltılmış bir noktaya getirmek. Son 12-13 senede 26 tane genel müdürü değişen bir bakanlıkta, siyasal etkilere bu kadar açık, bu kadar yapıp bozulmanın bir arada yaşandığı bir yerde, bildiri sunan Sayın Nilgün Ercan'ın sunduğu gibi mühendis sayısının, kalifiye eleman sayısının sürekli azaldığı, güvenlik elemanı dışında başka yeni eleman alınma yoluna gidilmediği bir yerde, bu ülkenin bu tür sorunlarının tartışılması gereken Enerji Şurası'nın Resmi Gazete'de yayınlanan amaç kısmında da "Milli enerji politikasının tespiti" denildiği halde bu ülkede enerji alanında söz söylemek isteyen kesimlerin bütünüyle çağrılmadığı bir yerde nasıl bir enerji politikasından bahsedebiliriz çok merak ediyorum. Bu anlamda bizim özelleştirmeye karşı ne kadar haklı olduğumuz bir kere daha ortaya çıkıyor herhalde.

HAŞİM AYDINCAK (EMO Ankara Şube Başkanı) - Bu noktada bir ekleme yapmak istiyorum. Biz bunu söylerken bir yakınma olarak dile getiriyoruz, yani birtakım diyalog kanallarının kapatılmasına yönelik gerilimlerin yükseltilmesi gibi birtakım eğilimler ve çabalar olduğunu söylüyoruz. Bizlerin bu değirmene su taşımayacağımızı söylüyoruz. Biz bu açıklığı her ortamda kendi adımıza da, başkalarının adına da yaratmaya adayız, bunun çabası içerisindeyiz, bu nedenle bu çabalarımızı sürdüreceğiz.

BAŞKAN - Evet, Türkiye'deki özelleştirmenin durumu açık, neden karşı çıktığımız da genelde açık, herhalde bu sorulara yarın panelde de cevap verecektir ama çok kısaca özetlerseniz.

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı) - Ben size bazı örneklemelerle cevap vermek istiyorum.

Bir; evvela 1968'de askerlik görevimi bitirdiğim zaman Etibank'a geri döndüm, dedim ki "Ben askerim, yani neferim, elektrik mühendisiyim, çalışmak istiyorum." Kulakları çınlasın Muhittin Babalioğlu ve Hüseyin Tekinel, biri daire başkanı, diğeri de galiba daire başkanıydı, dediler ki "Hoş geldin". "Hoş bulduk" dedik, "ama benim bir şartım var, ben şimdi bu çarkın içinde ezilip gideceğim hiçbir şey yapamayacağım, şu Akköprü'yü özerk yapın, kendi kendine yeten bir profitcenter, bir kâr merkezi yapın orasını ama içinde müessese olarak yürüsün, orada siz biriniz genel müdür olun isterseniz, ben mühendis olarak çalışayım." Yıl 66, daha 3096 yok, hiçbir şey yok. Cevap, "Devlete sen mi hükmedeceksin, sen mi yaptırırda bulunacaksın, kuralları koyacaksın", "hayır efendim, ben iş yapmak için geldim." "Hayır efendim olmaz, gel gir, biz ne istersek onu yaparsın." "Baş üstüne" dedim ve gittim 68 yılında EMEK Elektriği kurdum. Yazdığım iki kitaptan aldığım parayla kurdum bu şirketi. Buradan bir mesaj aldık zannediyorum.

Sizin çok önemli olan mesajınıza geleceğim. Bir örnek var sizin söylediğinize; Fransa'da EDF, devlet kuruluşu, gayet verimli bir şekilde gidiyor. Aslında onun da kendine has bir hantallığı var ama olabilir de, o kadar çok yanlışlar yapıldı ki arka arkaya. Bu enerji sektörü için özel olarak yapılmış bir yanlış değil, bunu içinde bulunan, bir ağabey olarak size rahatlıkla söyleyebilirim. Belki ben de yanlışyorum, ben de atlamış olabilirim ama o kadar çok gelen giden oldu, yol geçen hanına döndü ki, hükümetler ve gelen genel müdürler kendilerine göre bakanı bıraktılar cumhurbaşkanından talimat aldılar, bir reorganizasyon tutturdular ve yani kurumun içine ettiler. Yani açıkça kusura bakmayın olay bu. Devamlı söyleniyor, "Efendim bu özel sektörün bilinçli olarak yaptığı ve yaptırdığı bir olay" diye, hayır bu bizim yanlış davranışımızdan kaynaklanan bir olay, inanın bana bu. Bu yalnız enerji sektöründe geçerli değil ki, işte ulaştırmadan arkadaşlar vardı veya başka benzeri sektörler vardır, hepsinde aynı durum. Orada yok mu bu kanunlar 1475 diye, 457 diye, sözleşmeli diye veya taşerondur, hepsinde var. Bu -inanın bana- bizim beceriksizliğimizden ve popülist düşüncemizden, oy peşinde koşturma hastalığımızdan kaynaklandı, başka bir şey değil.

BAŞKAN - Sadece bizim beceriksizliğimiz anlamında düşünmüyorum ben, dünyadaki politikanın bize bir yansıması ve dayatılması diye düşünüyorum.

Sonuç itibariyle herhalde tamamladık, son soruları da aldık, Arkadaşlar belki bir-iki cümleyle konuşmalarını tamamlamak isteyebilirler.

Nilgün hanım buyurun.

NİLGÜN ERCAN (TMMOB Kimya Mühendisleri Odası) - Biraz önce konuşulan konulardan devam etmeye çalışayım.

Bu gerçekten ne Türkiye'ye özgü, ne kaderimiz ne de beceriksizliğimiz. Dün burada sosyal bilimci olduğundan dolayı mühendislerin alanlarına pek girmek istemediğini ya da kavrayamadığını söyleyen arkadaşlar vardı, bence biraz sosyal bilimcilerin alanından yardım almakta yarar var. Şu anda enerji sektöründeki -bugün ağırlıklı olarak elektrikte, yarın doğalgaz geliyor belli, diğeri su- ve benzeri bütün altyapı sektöründe yaşanmakta olan parçalanma, bölünme, ticarileştirme ve özelleştirme politikalarının kaynaklandığı, 80 sonrasında dünyada hakim olan neoliberal politikaların hiç tartışmasız bir başka uzantısı var; o da bütün dünyada rüşvetin, yolsuzluğun, kaçakçılığın, uyuşturucu kaçakçılığının artması. Yani bunlar belki dünyada her zaman olan fakat bu neoliberal politikalarla kendine giderek daha açılan alanlar bulan eğilimler.

Dolayısıyla, belki daha zarif kelimelerle izah etmek mümkün ama açıkça şunu

koyalım. Bizim gibi ülkelerde gerçekten siyasetçi ve bürokrasi arasında ciddi patronaj ilişkileri var, hele böyle çok kârlar elde edilebilecek sektörlerde bunun içine siyasetçi, özel yatırımcı ve bürokrat arasındaki bu diğer patronaj ilişkilerini de koymak mümkün. Bugün eğer kamu kuruluşlarında bir anlamda yukarıdan aşağıya -adını nasıl koyarsak koyalım- kalifiye eleman konusunda da, yapı konusunda da bir deformasyon yaşıyorsa bu ciddi boyutta bu tür patronaj ilişkileri ve karşılıklı çıkar ilişkileriyle de birlikte giden bir süreçtir.

Ben şunu söylemek istiyorum. Kuşkusuz ki özelleştirme olayları olmasaydı da biz bugün belki bu sektörü gene tartışıyor, ele alıyor olacaktık. Ancak, özelleştirme Türkiye'de zaten tam anlamıyla yaratılamamış ve kendi ayakları üzerinde durur hale getirilememiş belli sorunları olan bir kamu örgütlenmesini çok daha geriye götüren ciddi bir unsur ve temel bir unsur, yani olumsuz bir unsur olarak girmiştir gündeme. Bugün de hâlâ bu etkileri sürdürmeye devam etmektedir. Biraz önce bahsettiğim yönetimin tüm unsurları da bundan olumsuz yönde etkilenmektedir. Dolayısıyla, Sayın Arbul'un soyutlama düzeyinde dile getirdiği, işte kalifiye eleman tutmak, yönetim teknikleri, yöneticide ne tür kalifikasyonlar aranacağı ya da bu alanda çalışan kişinin verimliliğinin yükseltilmesi gibi tüm sorunların kamu işletmeleri düzeyinde ve işletmecilik düzeyinde tabii ki önümüze alınması gereken, değerlendirilmesi ve düşünülmesi gereken sorunlar olduğunu söylüyorum. Ancak bunu bir üst noktaya çıkarttığımızda, makro politikalar anlamında baktığımızda belki Sayın Hüseyin Yeşil'in söylemeye çalıştığı budur. Makro politikalar, yani tepedeki politikalar maalesef şu anda bunlara alan açar durumda değil, kolaylaştırır durumda değil, tam tersi yönde işlemekte.

Ben hemen bir konuya gelmek istiyorum. Bu da bir başka örnek, ben de olumlu bakabilmek isterdim, çok önemli görüyorum teknoloji konusunu, gerçekten sektördeki birçok soruna bakıldığında kritik bir unsurdur teknoloji. Türkiye'de bugüne kadar olmayan bu politikaların ve sadece dediğim gibi söylem ve iyiniyet bildirgesi düzeyinde kalan teknoloji politikalarının bir şekilde entegre edilmesi gerekir. Demin biraz konuştu, elektrik enerjisi piyasası kurumundan bahsediyor Sayın Arbul; bilmiyorum ama, özür diliyorum benim konseye yönelik de bir bilgim yok. Ancak şöyle bir bilgim var; Türkiye'de Dünya Bankası'nın koymuş olduğu şablonlar ve modeller çerçevesinde, belki bir 15 sene kadar gecikmiş olmakla birlikte bu sektör üretim, iletim, dağıtım anlamında bölünecektir, tepede de bir merkez alıcı-satıcı diye bir yapı oluşturulacaktır, bunun tepesinde bir elektrik piyasası kurumu oluşturulacaktır, bu kurumun tepesinde gene bir kurul oluşturulacaktır. Anlamadığım şu, katılımcı olmaya açık, daha doğrusu geniş çevreleri burada toplamaya açık olduğu söylenen bu yapı -yanılıyorsam lütfen düzeltin- benim okuyabildiğim kadarıyla

Bakanlar Kurulu tarafından, daha doğrusu iki üye bakanlık tarafından, birer üye Danıştay, Yargıtay, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından seçilecek şekilde 7 kişiden oluşmaktadır. Yani hangi demokratik yapılanmadır ben bunu anlıyor değilim. Belki bizim birtakım niyetlerimiz, isteklerimiz ve taleplerimiz var ama ben şu iddiadayım, Türkiye'de kesinlikle ulusal ihtiyaçlar açısından olmamak üzere, Dünya Bankası'nın bütün dünya ülkeleri, özellikle gelişmekte olan ülkeler için ortaya koyduğu modelin adımları kısa bir müddet sonra tamamlanacaktır. Elektrikte daha fazla adım atılmıştır, yakında BOTAŞ tekeli kırılacaktır çünkü o kadar milyar metreküp doğalgazın bir kamu tekeli eliyle getirilmesine ve kullanılmasına yabancı sermaye ve Dünya Bankası benzeri kuruluşlar asla ve asla müsaade etmeyecektir. Zaten bunların böyle olacağı aslında çok zaman öncesinden de belliydi.

Dolayısıyla benim söylemek istediğim, burada bizim ulusal ihtiyaçlar anlamında geniş çevrelerin bir araya getirileceği, görüşlerin ifade edileceği ve ulusal politikaların belirleneceği bir yapıya gidilmemektedir. Tam tersine söylediğim gibi özellikle Dünya Bankası başta olmak üzere uluslararası finans sermayesinin bizim gibi ülkelere biçmekte olduğu bir yapının son taşları dizilmek üzeredir.

BAŞKAN - Siz de bir şey söyleyecek misiniz İbrahim Bey.

İBRAHİM SARAL (Enerji-Yapı Yol Sen) - Öncelikle kamu yönetimi konusunda konuşmam gerektiğini düşünüyorum.

Teknoloji transferi olarak yeterli olmadığını zaten Filiz Hanım da belirtmişti. Teknoloji üretebilecek, geliştirecek düzeyde olmamız gerekiyor. Türkiye'de maalesef kamu sektöründe de olsun, özel sektörde de olsun basit modifikasyon çalışmalarının ötesinde bir Ar-Ge çalışmasına yönelim yok. Enerji sektöründe bu çok daha belirgin olarak ortada. Kamu sektöründe bu yönde çalışmalar demin Hüseyin Arabul'un belirttiği bizim iki tane laboratuvarımızda yürümekteydi. Bunlardan biri kapatıldı, Adapazarı İmalat, ki Adapazarı İmalat'ın ürettiği trafoları belki bilirsiniz, sektörde oldukça kaliteli ve düzeyliydi.

Herkesin bildiği gibi tekrarlamaya gerek yok, Türkiye'de bu politika bizim dışımızda getirilmiş, çok öncelerden yalnızca bu alanda değil, diğer alanlarda da "hayır" çığıllıklarımız arasında uygulanmaya başlanmış ve bizim "hayır" çığıllıklarımız arasında uygulanacak da. Uygulanacağını kanıtı zaten buraya çağrılı olduğu halde ne kendisi gelen, ne temsilcilerini getiren, ne buradaki görüşleri dikkate almayacağını net olarak koyan yönetim. Bu yönetim buradaki bileşimi şu anda buraya gelip gelmemesiyle değil, yaptığı hiçbir şeyde dikkate almıyor. Sonuçta biz bu dikkate almamayı o kadar da umursamamazlık yapamıyoruz, çünkü burada dikkate almadığı şey aslında bizim yaşam

hakkımızın, bizim ifadelerimizin bize rağmen başka şekliyle başka yaşamlara dönüştürülmesidir genel olarak.

Onun ötesinde, örneğin güzel şeyler söyledi Hüseyin Bey, ücretler, benzeri şeyler, vesaire falan ama kamudaki en büyük sıkıntılar çok fazlasıyla onlar değil. Giderek daraltılması, yani insanlar kendilerini boş bir masa başı insanı olarak görmeye başladılar. Ben Genel Müdürlük'teki arkadaşları bilirim, yıllar önce harala gürele çalışırken şimdi oturup borsa oynuyorlar, at yarışı oynuyorlar, hiçbir şekilde önlere iş konulmuyor, kendi kendine yabancılaştırma süreci yaşanıyor. Bunlar kesinlikle yanlışlıklar falan değil, bu yanlışlık bilinçli bir yanlışlık. Yalnızca bu sektörde yapılmadığı için bilinçli bir yanlışlık zaten. Bu yanlışlık öylesine bilinçli bir yanlışlık ki hâlâ buralarda gözler kapatılarak, kulaklar kapatılarak duyuluyor. Bunlar söylenmeye başladığında kim olursa olsun, ben bile "Bunlar zaten daha önce de söylenmişti, zaten biliyordum" deyip duruyorum. Biliyoruz ama bilmek yeterli değil, sesimizi çıkartmıyoruz. Sesimizi çıkartmak yalnızca buralarda konuşmanın ötesine geçmek zorunda, çünkü biliyorsunuz daha 6 ay önce Türkiye'de çok yoğun bir tepkiselliğe rağmen kazanılmış haklarımız ellerimizden alındı. 200-300 bin tane insan Ankara'da sokaklarda dolaştı, bir sürü eylemler yapıldı. Deprem nedeniyle diyoruz biz, öyle olarak görüyoruz ama bize rağmen yapılacaktı onu da biliyoruz, engelleyemeyeceğimizi de biliyoruz. Bunu engelleyip engelleyememek, yapıp yapmamak bence iktidarın da çok fazlasıyla belirlediği bir politika değil. Dün zaten arkadaşlardan biri, buradaki konuşmacılardan biri çok net olarak söyledi, "İktidarlar değişti, değişen iktidarların uyguladığı politikalar hiçbir şekliyle değişmedi." Genel müdürler geldi benim kurumuma, TEK'i hiç tanımayan insanlar geldiler gittiler. Genel müdür yardımcılarını atandı, TEK'i ikiye böldüler, bilmiyorlar TEK'i, daire başkanları getirildi başka kurumlardan. Bunlar çok bilinçsiz politikalar olamaz, yani burada milyarlarca dolardan bahsediyoruz. Türkiye borçlarının, 140 milyar dolarlık borcun yaklaşık olarak yüzde 60'ı enerji santrallerinden gelen borçlardır.

HÜSEYİN ARABUL (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Başkanı)

- İsterseniz bir tek cümle olarak söyleyeyim. Ne olur, bunu iki ayrı kutup olarak görmemek lazım. Biz hepimiz tekiz. Bu ülkenin evladı olarak ister özel sektör olsun ister kamu olsun amaçlarımız bir; ülkenin ve vatandaşımızın daha müreffeh daha rahat yaşayabilmesini, kendi sektörümüzde de kesintisiz kısıntısız enerjiye ve ekonomik enerjiye sahip olmasını sağlamak lazım. Arkadaşımın söylediği kayıpları ayrıca konuşmak lazım. Onun için yapacak çok işimiz var. Kavgaya etmeyelim de şunu ister kamu yapsın, ister özel, ister kamu-özel ama bir an önce yapsın. Çünkü giden her gün aleyhimize yazıyor. Bu kadar kayıpla bu ülke yürütülmez. Ben özel sektörde kamu

temsilcisi diyeyim kendime isterseniz, bu düşünce ve mantıkla şunu görüyorum, bir an önce el ele verip çalışmanın yolunu bulmalıyız ve kendi sloganım olan "Müşteri memnuniyetiyle, çalışanın mutluluğunu" bir an önce sağlamamız lazımdır. Buna bir ilave daha var, benim bulunduğum ortamda katılımcı politika da vardır, işçi, çalışan yönetime katılır.

BAŞKAN - Bütün bu temennilerden sonra umarım Enerji Bakanlığı'nın neden gelmediğini öğreniriz. İşbirliği veyahut da en azından bilgilenme açısından burada olması gerekiyordu ama bu dediklerinize zannediyorum onlar katılmıyorlar.

